

**MINISTERSTWO
Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
Anna Schmidt-Rodziewicz
Sekretarz Stanu**

Warszawa, dnia 13 lipca 2020 r.

**Pełnomocnik Rządu
ds. Równego Traktowania**

BRT-I.050.3.2020.LL

**Pan
Adam Bodnar
Rzecznik Praw Obywatelskich**

W nawiązaniu do pisma z dnia 24 kwietnia br. znak: VII.561.4.2020.PRK dotyczącego uregulowań związanych ze zwolnieniem osób niepełnosprawnych z opłaty za egzaminy na aplikacje prawnicze uprzejmie wyjaśniam:

W związku z otrzymanym pismem dotyczącym uregulowań związanych ze zwolnieniem osób niepełnosprawnych z opłaty za egzaminy na aplikacje prawnicze wystąpiłam do Ministra Sprawiedliwości z prośbą o przekazanie uzasadnienia w sprawie decyzji dotyczącej utrzymania w mocy ww. opłaty na obecnym poziomie oraz zapytałam czy rozważa zmianę przepisów w tej sprawie.

W odpowiedzi na powyższe Ministerstwo Sprawiedliwości wyjaśniło, iż obecnie obowiązujące przepisy ustawy - Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz ustawy - Prawo o notariacie nie zawierają regulacji, które umożliwiłyby zwolnienie osób niepełnosprawnych z opłaty za egzaminy wstępne na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną.

Stosownie do art. 75d ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. - Prawo o adwokaturze (Dz. U. z 2019 r. poz. 1513, z późn. zm.) kandydat uiszcza opłatę za egzamin wstępny, która stanowi dochód budżetu państwa. Upoważnienie do wydania rozporządzenia wykonawczego zawarte w ustawie reguluje wyłącznie wysokość opłaty za udział w egzaminie wstępnym na aplikację adwokacką oraz nie przewiduje możliwości uregulowania kwestii zwolnienia osób niepełnosprawnych z opłaty za egzamin wstępny na tę aplikację. Zgodnie bowiem z art. 75d ust. 2 ustawy - Prawo o adwokaturze Minister Sprawiedliwości po zasięgnięciu opinii

Naczelnej Rady Adwokackiej określa, w drodze rozporządzenia, wysokość opłaty - nie wyższą niż równowartość minimalnego wynagrodzenia za pracę, o którym mowa w ustawie z dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. z 2018 r. poz. 2177), zwanego dalej „minimalnym wynagrodzeniem”- uwzględniając konieczność prawidłowego i efektywnego przeprowadzenia egzaminu wstępnego. Tożsame regulacje zawarte są w art. 33⁴ust. 1 i 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o radcach prawnych (Dz. U. z 2020 r. poz. 75) oraz w art. 71e § 1 i § 2 ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. - Prawo o notariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 540, późn. zm.). Zatem ewentualne zmiany w tym zakresie wymagałyby zmiany ustawy - Prawo o adwokaturze, ustawy o radcach prawnych oraz ustawy - Prawo o notariacie.

Rozważając propozycję Rzecznika Praw Obywatelskich w zakresie wprowadzenia przepisów, które umożliwiłyby zwolnienie osób niepełnosprawnych z opłaty za egzaminy wstępne na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną, wątpliwości budziłoby ustalenie jednoznacznych kryteriów zastosowania tych rozwiązań, w tym zwłaszcza określenie zamkniętego katalogu chorób uprawniających do zwolnienia z opłat za egzaminy wstępne, mając w szczególności na uwadze konieczność zachowania zagwarantowanej przez Konstytucję zasady równości wobec prawa. Zgodnie z art. 32 ust. 1 Konstytucji RP wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Zatem osoby znajdujące się w podobnej sytuacji powinny być traktowane w sposób podobny, a osoby znajdujące się w sytuacji odmiennej mogą być traktowane odmiennie. Zasada odpłatnego udziału w egzaminie wstępnym na aplikację adwokacką, radcowską lub notarialną nie przeczy konstytucyjnemu standardowi równości wobec prawa. Uzyskanie pozytywnego wyniku z egzaminu wstępnego umożliwia kandydatom wpis na listę aplikantów i odbywanie aplikacji, a następnie przystąpienie do egzaminu zawodowego.

Wskazać należy, że obecnie obowiązujące przepisy dotyczące zasad przeprowadzenia egzaminów wstępnych zawierają już rozwiązania, które mają na celu zrównanie szans i ograniczenie barier dla osób niepełnosprawnych. Zgodnie z § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 czerwca 2009 r. w sprawie komisji egzaminacyjnej do spraw aplikacji adwokackiej oraz przeprowadzenia egzaminu wstępnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1837) na wniosek kandydata będącego osobą niepełnosprawną, złożony wraz ze zgłoszeniem o przystąpieniu do egzaminu wstępnego, czas na rozwiązanie zestawu pytań testowych zostaje wydłużony o połowę w stosunku do czasu określonego w ust. 1, który wynosi 150 minut, (podobne regulacje zawarte są w § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 9 czerwca 2009 r. w sprawie komisji egzaminacyjnej do spraw aplikacji radcowskiej oraz przeprowadzenia egzaminu wstępnego (Dz. U. z 2017 r. poz. 1898) oraz w § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 września 2013 r. w sprawie komisji

egzaminacyjnej do spraw aplikacji notarialnej oraz przeprowadzenia egzaminu wstępnego i notarialnego (Dz. U. z 2016 r. poz. 1621).

Minister Sprawiedliwości od 2006 r., tj. od kiedy przeprowadzane są państwowe egzaminy na aplikacje prawnicze, corocznie zwraca uwagę przewodniczącym komisji egzaminacyjnych oraz kieruje do nich prośby o zapewnienie zdającym, będącym osobami niepełnosprawnymi, jak najdogodniejszych warunków do zdania egzaminu, niwelujących ograniczenia wynikające z ich niepełnosprawności. Jak wynika z przekazywanej do Ministerstwa Sprawiedliwości dokumentacji z przeprowadzonych egzaminów wstępnych na aplikacje prawnicze, takie udogodnienia są zapewniane. Przykładowo dla potrzeb osób niepełnosprawnych w latach ubiegłych były przygotowane i wydrukowane testy oraz karty odpowiedzi czcionką w rozmiarze 14 lub 16, a gdy do egzaminu przystąpiła osoba niewidoma przygotowany został dla niej test w języku Braille'a. Ponadto przewodniczący komisji zapewniali optymalne warunki dla osób, które mają ograniczenia ruchowe m. in. poprzez wybór sal egzaminacyjnych przystosowanych dla osób niepełnosprawnych.

Odnosząc się do wysokości opłaty za udział w egzaminie wstępnym na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną wskazać należy, że obecnie opłata za egzamin wstępny na aplikację adwokacką/radcowską/notarialną jest równa 50 % minimalnego wynagrodzenia za pracę, ustalonego na podstawie przepisów ustawy dnia 10 października 2002 r. o minimalnym wynagrodzeniu za pracę (Dz. U. Nr 200, poz. 1679, z 2004 r. Nr 240, poz. 2407 oraz z 2005 r. Nr 157, poz. 1314), obowiązującego w roku przeprowadzenia egzaminu. Systematyczny wzrost wysokości minimalnego wynagrodzenia za pracę spowodował wzrost opłaty za egzamin wstępny. W roku 2019 opłata ta wynosiła 1 125 zł, zaś w roku 2020 wzrosła - wraz ze wzrostem minimalnego wynagrodzenia - do 1 300 zł. Ministerstwo Sprawiedliwości w chwili obecnej nie jest w stanie oszacować kosztów egzaminów wstępnych na aplikację adwokacką, radcowską i notarialną w 2020 r., gdyż dopiero na 45 dni przed terminem egzaminu wstępnego będzie znana liczba osób przystępujących do tych egzaminów.

Jednocześnie pragnę podkreślić, iż Biuro Pełnomocnika dostrzega potrzebę podejmowania wszelkich starań zmierzających do zmniejszenia barier w dostępie do kształcenia oraz przeciwdziałających wykluczeniu społecznemu osób niepełnosprawnych. Wyposażenie osób niepełnosprawnych w możliwie największą wiedzę i kompetencje jest kluczowe dla zwiększenia ich szans na rynku pracy. Przy kreowaniu wszelkich rozwiązań konieczne jest uwzględnienie perspektywy osób niepełnosprawnych we wszystkich działaniach. Realizując to podejście należy jednak wziąć pod uwagę zróżnicowane potrzeby poszczególnych grup osób niepełnosprawnych.

Należy również podkreślić, że przy wytyczaniu kierunków polityki społecznej dotyczącej osób niepełnosprawnych i określaniu środków jej realizacji powinny być uwzględniane postanowienia Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169, z późn. zm.). Zgodnie z art. 24 ust. 5 ww. Konwencji osoby niepełnosprawne powinny mieć zapewniony dostęp do powszechnego szkolnictwa wyższego, szkolenia zawodowego, kształcenia dorosłych i możliwości uczenia się przez całe życie, bez dyskryminacji i na zasadzie równości z innymi osobami. Realizacja zapisów Konwencji wiąże się z zagwarantowaniem im szeroko rozumianej dostępności, m.in. dzięki powszechnemu wdrażaniu zdefiniowanej w Konwencji koncepcji „uniwersalnego projektowania” oraz stosowaniu „racjonalnych usprawnień”, zwłaszcza w obszarze edukacji i zatrudnienia.

Ponadto do Biura Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych wpływały jedynie postulaty w zakresie wprowadzenia preferencyjnej formy zdawania kolokwii przewidzianych w programie aplikacji radcowskiej, polegającej na wydłużeniu czasu trwania przedmiotowego zaliczenia oraz ustalenia niższej składki członkowskiej dla niepełnosprawnych aplikantów.

Podjmując ww. kwestie Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Osób Niepełnosprawnych zwróciło się do Ministerstwa Sprawiedliwości oraz Krajowej Rady Radców Prawnych z prośbą o zainteresowanie i rozważenie możliwości rozwiązania przedstawionych problemów.

Biuro Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania nie odnotowało zapytań ani wniosków środowiska osób niepełnosprawnych, dotyczących obniżenia opłaty wstępnej na aplikacje prawnicze.

Z wyrazami szacunku

Anna Schmidt-Rodziewicz

/podpisano kwalifikowanym podpisem elektronicznym/